

משה חיים פלח

- 1..... בגדר דינא דרוב לא חשיב ודאי
- 3..... בגדר דינא דאין חוזר ומגיד (ב)
- 5..... בדינא דאין אדם מוריש קנס לבניו (ב)
- 7..... בענין אי פקח הוא מייתי לה לשבועה דאורייתא
- 10..... בגדר דינא דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
- 13..... בשיטת רש"י בדין נגיעה ע"י דבר אחר

בגדר דינא דרוב לא חשיב ודאי

לפרדעים ושרץ אחד ברשות היחיד ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ספיקו עמא כו' ובגמלא הלך אחר הרוב.

ובתשו' הגרע"א (תניינא ס"ו קח) תמה השואל [הר"ר עוביה גאצ"ד לעמפלזבורג] דהא מצואר בתוס' הרא"ש צצ"מ (ו ג) דמכח רוב לא מיקרי ודאי וז"ל כיון דחזינן דאפילו היכא דיכול לעשר ממה נפשך פטור משום דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק ואפי' כי אמרינן כל דפריש מרובא פריש עשירי ספק מיקרי אלא שהתורה התירה ספק זה באיסורין דכתיב אחרי רבים להטות ונהפך האסור להיות ע"י בטול רוב, אבל הכא לעולם לא נפיק מכלל ספק עשירי עכ"ל ויעוין עוד צריטצ"א שם, וא"כ אף לענין ספק עומאה אמאי מטמאין ברשות הרבים מכח רוב נימא דכיון דאכתי מיקרי ספק הוי בכלל ספק עומאה ברשות הרבים דטבור.

א"ר זירא כל קבוע כמחלכ על מחלכ דמי זין לקולא זין לחומר מנא ליה לר' זירא הא חילימא מהשע חנויות כולן מוכרות צער שחוטא ואחת צער נצלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור ובגמלא הלך אחר הרוב התם לחומר אלא מתשעה לפרדעים ושרץ אחד זיניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ספיקו עמא התם נמי לחומר אלא מתשעה שרצים ולפרדע אחד זיניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע צרי"י ספיקו עמא ברשות הרבים ספיקו טבור, ומצואר דדין רוב מהני לטבור בספק עומאה ברשות היחיד ולטמא בספק עומאה ברשות הרבים, וכן הוא להדיא בתוספתא שם (פ"ו דטהרות ה"ג) תשעה שרצים ולפרדע אחד ברשות הרבים ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ספיקו טבור כו' ובגמלא הולכין אחר הרוב, תשעה

והגרע"א שם תי' דכיון דהא דספק עומאה ברשות הרבים עבור ילפי' מסוטה לא ילפי' אלא בספק השקול דומיא דסוטה [ויעו"ש שכתב עפ"י דדדבר שאין זו דעת להשאל דעבור אף ברשות היחיד דילפי' מדרשא דרב גדיל ד"הבשר אשר יגע בכל עמא לא יאכל ודאי עמא הוא דלא יאכל הא ספק עמא וספק עבור יאכל" אה"נ אף במקום רוב לטומאה יהא עבור, דמ"מ לא הוי עמא ודאין.

ועוד תי' הגרע"א וז"ל עוד יש לחלק, דבט' שרלים כשפירש קודם שנגע לריכוס ג"כ לדון לכמה דברים אם הוא שרץ או לפרדע ללקות עליו כעדשה, והיינו דנין מכה מרובא פריש דהוא שרץ, ממילא בנגע זו אח"כ הוי כמו נגע צודאי שרץ, ודוקא צהביא דקפץ אחד מהמנויים דכל מה שדנין עליו הוי רק לענין חיוב מעשר צזה כתצו הפוסקים דלא מקרי עשירי ודאי, אבל היכא דדנו כבר לדברים אחרים לשרץ ודאי ממילא כשנגע אח"כ מקרי נגע בשרץ ודאי, וראיה לזה דהא עריפה ממטעין מקרא דיעבור תחת השצט, וא"כ איך משכחת עשירי ודאי דלמא עריפה היא, דהא מחמת הרוב עדיין לא מקרי ודאי להכך פוסקים, אע"כ כיון דדנין לכל מילי דאינו טריפה מקרי עשירי ודאי, וצזה מיושב מה דקשה לי לכאורה לשיטה זו דרוב לא מקרי ודאי, איך מלינו קהל ודאי דלא יבא הא לא הוי ודאי דשמא זינתה אמו ולא הוי רק רוב צעילות אחר הצטל, דמ"מ לא הוי ודאי, ועיין בפ"י קידושין (עג א) צהביא דד"ת דשתוקי כשר דכתב מסבאר דיליה כן דאף דהוי רוב כשירים לא מקרי ודאי ולא הביא סייעתא

מדברי השיטה מקובצת הכ"ל, עכ"פ קשה כנ"ל, דאיך משכחת קהל ודאי ולפי דברינו ניחא דמיד כשנולד דנין לכמה דברים אם הוא בנו של זה צטל אמו, וכיון דהחזקנו אותו מכה הרוב לבנו ממילא מקרי קהל ודאי, ודברי הפ"י נכונים גבי שתוקי דכשנולד ואנו דנין אם מרוב כשרים או מפסולים, דהנ"מ רק לענין לצא לקהל, זהו לא מקרי קהל ודאי עכ"ל, אולם כבר העירו דצתוספתא צפטו מיירי בגוונא דהן ניכרים כל אחד במקומו, אלא דאיכו אינו יודע צמה נגע, ול"ש לומר דכבר נפסק דהוי שרץ לענין ללקות כעדשה.

ונראה לדון ציישוב עיקר הקושיא, דעיקר סברת התוס' הרא"ש דמכה רוב לא מיקרי ודאי, היינו דיסוד דין רוב אינו דין הכרעה ופסק לנקוט צודאי דכן הוא, אלא דכיון דאין הספק שקול, התיירא תורה לסמוך על לך הרוב אף דהוי ספק, ובספק שאינו שקול לא נאמר דין ספיקא דאורייתא לחומר, ואית לן לנהוג למעשה כלד הרוב ואין לריך לחוש ללד המיעוט.

ומצתה יש לומר דלא מהני הכ עמא אלא כלפי דין "עשירי ודאי" דכבר ביארו האחרו' דיסוד דין עשירי ודאי היינו משום דלמעשר צהמה צעינן מנין, ומנין שאינו ודאי לא חשיב מנין, וצזה יש לומר דלא מהני כלל הא דצמקום רוב ליכא דין לחשוש ללד המיעוט, דמ"מ הא הוי ספק, אולם צשאר כל דיני התורה היכא דנאמר דין ודאי, לא צעינן דיכא ודאי ממש, אלא כל דדיני התורה ליכא דין לחוש ללד המיעוט, הוי בכלל ודאי.

בגדר דינא דאין חוזר ומגיד (ב)

בגיטין (ג ט) דמהאי דינא דר"ל שמעיין דשטר אינו טעון קיום מדאורייתא].

אלם הכה צעיקר דינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, ועיין ברמב"ן (קידושין טו ד) גבי מיגו שכתב וז"ל כל מה שאדם נאמן עליו בשעה שאומר הדבר אף על פי שחזר והכחיש דבריו נאמן וכך מלינו בכל מקום שכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד עכ"ל, ומצואר דהאי דינא נהיג אף בנאמנות מיגו ושאר נאמנויות.

ובפרק יש נוחלין (קכג ט) א"ר יוחנן אמר בני הוא וחזר ואמר עצדי הוא אינו נאמן, ופירש רשב"ם וז"ל אינו נאמן במאי דאמר השתא עצדי וליכא למימר האי דקרי ליה מתחלה בני משום דאויבזו כצנו דאין דרך לקרוא לעצדו צנו והלכך אחר טענה ראשונה נלך דהואיל וזאת האחרונה אינו פירוש כי אם הכחשה אין לנו לילך אחר טענה אחרונה דהודאת פיו האמינה תורה במאי דאמר בני כדכתיב יכיר וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד עכ"ל, ומצואר דאיכא דינא דאין חוזר ומגיד אף בנאמנות יכיר, ויעיין בקל"ה"ח (ס"ה פ"סק"ג) דנראה דנקט דהא דאין אדם נאמן לחזור מהודאת בעל דין היינו מדינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, וכתב שם דקודם שנתחייב על פי הודאתו דמי לעדים קודם שנחקרה עדותו צבית דין ומלי למדער יעו"ש.

ולכאורה להכך שיעות דדינא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא הוי דין בעדות דוקא, אלא בכל נאמנות דעלמא, ל"ב

העדים שאמרו כתב ידיו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הכי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידו או שהיה כתב ידו ולא ממקום אחר אינן נאמנים, אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון אבל אנוסים היינו מחמת נפשות הכי אלו נאמנים אמר ליה רבא כל כמיניה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא בני מילי על פה אבל בשטר לא והא אמר ריש לקיש עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותו צב"ד כו', והנה צב"ה דסלקא דעתין לאיפלוגי צין עדות על פה לצין שטר פירש רש"י וז"ל אבל בשטר לא דהגדה כתב, וכע"ז פ"ה הריעצ"ה דילפי' מ"על פי שנים עדים", והאחרו' ביארו עוד ע"פ המצואר בירושלמי, דעיקר מימרא דריש לקיש נאמרה על דינא דהתוספתא (הפ"ג) דעדים עד שלא נחקרה עדותו צבית דין אם אמרו מצודין היינו נאמנים, וס"ד דכיון דבעדות שצשטר ליכא חקירה נאמנים לחזור ולהגיד, וצטעמא דמילתא דאינס נאמנים, מדברי הריעצ"ה (בסוגין) ובר"ן (בתש" ס"ה) מצואר דיסוד דינא דתוספתא הוא משום דלא נגמרה עדותו ומש"ה הכא בשטר דאינן מחוסרין דרישה וחקירה אין חזרין ומגידין, וצשיעת הרמב"ם נתצאר דיסוד הדין משום דרק בעדות חקורה אין חזרין ומגידין ואף במקום דאינה מחוסרת דו"ח כדיני ממונות אחר דביטלו דו"ח, אלא דקמ"ל ר"ל דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותו צבית דין ומשום דלא חליף איניש לזיופי, וכמצואר

דיני, האחד דאין נאמנים להכחיש עדותן, והב' דאין זכחם להוסיף על הגדתם [ויעוין בצרכ"ש (צ"צ סי' מז סק"ג וסי' מד סק"ג)] ויתכן לדון דהכא צעדים האומרים אנוסים היינו לא חשיב דסותרים ומכחישים עדותן ממש, דכיון דלדצריהם עדותן הראשונה היתה צאונס לא חשיבא עדות כלל, וכן צאומרים דקטנים ופסולי עדות היו, לכאורה אינס סותרים לעדותן ממש [ואכמ"ל] אלא דצדין חוזר ומגיד נאמר דלעולם אין מקצלין מהם דבר המצטל עדותן, וכדנתבאר לעיל גבי אמונה מודעא ותנאי.

ומעתה יש לדון דאף לדצרי הרמז"ן ודעמיה דזכל נאמנות דעלמא נמי איכא דינא דאין חוזר ומגיד, אך היינו דוקא הכ דינא דאינו נאמן לסתור ולהכחיש דצריי הראשונים, אך אידיך דינא ודאי לא נאמר אלא צעדות דוקא, ויש לומר דצזה הוא דס"ד לאיפלוגי דלא נאמר האי דינא אלא צעדות על פה ולא צעדות שזשער.

הא דסלקא דעתין לחלק בין עדות על פה לבין שטר, דלכאורה לרש"י והריעצ"א דילפי' ליה מקרא דעדות הוי דין צעדות דוקא, ולא ילפי' מהכא לכל נאמנות דעלמא, וכן הא דס"ד דאף צמקום דאין מחוסרין דר"ח חוזרין ומגידין כל זמן דלא נחקרה עדותן צצ"ד [ולמשנ"ת צשיטת הרמז"ס אף למסקנא כן הוא, אלא דצשטר חשיב כנחקרה עדותן] לכאורה ל"ש אלא אי הוי דין צעדות דוקא, דצזה י"ל דכיון דצעדות איכא דין דר"ח לא נאמר דינא דאין חוזר ומגיד אלא אחר דר"ח, אך אי הוי דין זכל נאמנות דעלמא [ולכאורה הוי מסצרא] היאך ס"ד דאף צמקום דאינו מחוסרין דר"ח אינו חוזרין ומגידין [וצד' הקלה"ה דדימה הוצ"ד לעדים שלא נחקרה עדותן, לכאורה נראה דנקט דגדר דדין משום דאכתי לא נתקבלה עדותן צצ"ד, וה"נ צהוצ"ד כל זמן דלא נתחייב על פי דצריי לא נתקבלה נאמנותו צצית דין].

ויתכן לדון לצאר, דהנה האחרו' ציארו דצדינא דאין חוזר ומגיד איכא תרי

בדינא דאין אדם מוריש קנס לבניו (ב)

והנה יעוין בתום צ"ק שם דתירלו וז"ל יל דרבא ורז נחמן דהכא לית להו סוגיא דהתם דס"ל דיכול להוריש בשאר קנסות אף על גב שלא עמד צדין דנבי דקנס של אונס ופיתוי אין יכול להוריש בשום ענין כדקתני במתני' דהתם היינו משום דאותו דבר שהקנס יולא ממנו דהיינו הבת אין יכול להורישו לבניו כדאמרין התם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם אבל ממון דהכא שהכפל ד' וה' יולאין ממנו דהיינו בהמה הוא מוריש לבניו לפיכך זה הקנס מוריש לבניו עכ"ל, והנה בדברי תום' לכאורה יש לפרש דאין כוונתם דהכא איכא ירושה ממש על השור ועי"ז ממילא זוכין היורשים נמי בקנס היולא מן השור, דהרי השור כבר ליטיה בעולם, אלא כוונתם דדוקא בקנס הבא מכח הבת, כיון דהפקיעה תורה דין ירושה מזכות האב בצתו, ממילא אף בקנס הבא מכח זה ליכא דין ירושה, משא"כ בקנס דד' וה' כיון דליכא הפקעת ירושה בעיקר הממון, ממילא איכא דין ירושה על הקנס עלמון, ואה"כ הכא דכבר אין השור בעולם ל"ש ציה ירושה, ועוד דהקנס הוי מכח הבעלות דשעת גניבה ועציחה ומכירה ולא מחמת השתא.

ובבב"ק ר"פ הפרה (מ"ג) תני רב יהודה בר סימון בנזקין דבי קרנא הכנים פירותיו לחצר בעל הבית שלא בדרשות וצ"ח שור ממקום אחר ואכלן פטור ואם הכנים בדרשות חייב מאן פטור ומאן חייב לאו פטור בעל חצר וחייב בעל חצר, וכתבו תום' שם וז"ל ואם תאמר וילך ויתצב מצעל השור ויש לומר כגון

אמר אצוי צח עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאצוי הנערה ולא לאצוי מתה מלתא דפשיטא ליה לאצוי מיבעיא ליה לרבא דבעי רבא יש צגר בקצר או אין צגר בקצר יש צגר בקצר ודבנה הוי או דלמא אין צגר בקצר ודאציה הוי ומי מעצרה וכתני רב ציבי כו' אלא הכי קמיבעיא ליה יש צגר בקצר ופקע אב או דלמא אין צגר בקצר ולא פקע אב מר בר רב אשי צעי לה הכי מיתה עושה בגרות או אין עושה בגרות תיקו, והקשו תום' וז"ל וה"ת היכי מצי למימר שתיבה מורשת קנס לבנה הא אין אדם מוריש קנס לבניו כדאמרין ריש פרק נערה לקמן (מ"ג) וצ"מ נמי אמר יש צגר בקצר ופקע אב ואי אדם מוריש קנס כי יש צגר בקצר נמי לא פקע אב ויהא לו מתורת ירושה ומיהו הדין דצ"מ דאין יש לדחות דנפקא מינה אם היא חייבת לאחרים דאם יש צגר בקצר פקע אב אף על גב דאדם מוריש קנס דנוטלין בעלי חובות אבל אם אין צגר בקצר אין נוטלין בעלי חובות כלום דלא פקע אב והקנס הוא שלו ולא שלה ויש לומר דהכא ה"מ לאקשווי והא אין מורשת קנס לבנה אלא דעדיפא מיניה פריך כו' אבל הקשה ריב"ס דאמרין בצמורה (צ"ק ע"א) א"ל חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חלאי בקר איתיביה גבז משל אצוי ועבד ומכר ואח"כ מת אצוי משלם תשלומי ד' וה' והא הכא כיון דמת אצוי זכה ליה בצמתא דידיה וקתני דמשלם תשלומי ד' וה' ומשני הצ"ע שעמד צדין משמע דאי לאו משום דחמשה בקר ולא חמשה חלאי בקר הוה אחי ליה שפיר ולא הוה לריך לאוקומי בשעמד צדין אלמלא דאדם מוריש קנס לבניו כו'.

הוא והן יורשין אותו אף קנסיו שלהן ובמקום אב קיימי מאי שגא האב ומאי שגא הבן דהא אינהו נמי מכח קנס שור שלהן הן זכאין לנתרוקן זכות הנכסים וזכות האב להן, והא דאמר רבא צפירקין דלעיל יש צגר בצקר ופקע אב דאלמא משמע דאף בשאר קנסות אין אדם מוריש ליורשיו דהא לגבי דיודה קנסייה הרי הן כשאר קנסות ואפילו הכי פקע אב ולא ירית להו מחמתה, לא קשיא דהתם לא זכתה בהן היא מעולם ולא היתה ראויה לזכות בהן לפי שלא בגרה מחיים כו' עכ"ל, והנה מלשון הרשב"א "כיון שגוף השור של יורשים הוא והן יורשים אותו אף קנסיו שלהן כו' אינהו נמי מכח קנס שור שלהן הן זכאין לנתרוקן זכות הנכסים וזכות האב להן" משמע לכאורה דכוונתו דאינהו ירתי את השור עלמנו, וממילא גוצין את הקנס, כיון דהשתא השור דידהו.

ולכאורה נראה ציבור הדברים, דאע"ג דהשתא כבר אין השור בעולם, מ"מ עיקר תביעת הצעלות על השור איתא אף אחר דנאצד השור מן העולם, ומכח כך תביעת צעלות הוא דזכי בקנס הבא מכח צעלותו על השור, וכיון דיסוד דין ירושה אינו העברת הממון, אלא דיוורש כרעא דמורישו ונכנס תחתיו [וזכו גדר נתרוקנה] הרי הוא נכנס תחתיו אף כלפי הכ תביעת צעלות, וממילא מני איכו השתא לתצוע את הקנס כמורישו [ואי"ל להא דאיכא חיוב קרן דהוי חליפי השור].

דהבוא שור הוי של חרש שועה וקטן דלאו בני תשלומין נינהו, אי נמי זה יתצע מצעל החלר וצעל החלר יתצע מצעל השור עכ"ל, וכבר עמדו האחרו' דמזואר דצברי תוס' צתירון צתרא, דכל דשילס השומר דמי הפירות נכנס איכו צמקום הצעלים לתצוע דמי נזקן מצעל השור, ואף דהתם נמי צשעת התשלומין ליתנהו בעולם, אף יש לומר דשאני התם דמיד שנאצדו הפירות נחייב צדמיהו, והיה מקום לדון דסגי בעלם הא דנתחייב צדמיהו דיזכה בהן [וכדציארו האחרו' גבי מעילה ואכמ"ל] אלא דכיון דהכא דינא דרלה מזה גוצה רלה מזה גוצה לא נחלט הדצר עד שעת התשלומין צפועל, אף ע"י התשלומין י"ל דזכי למפרע משעת הנזק [וצפרע דמייירי צשומר ואכמ"ל] אף לא אשכחנא דאפשר לזכות דצר אחר דאצד מן העולם.

אולם יעוין צרשב"א לקמן צריש פרק נערה (מג ט) דתירין כתוס' וכתב וז"ל י"ל דאמוראי נינהו רבה דהכא סבר דאין אדם מוריש שום קנס לצניו, ורבה ורצ נחמן סבירא להו צשאר קנסות דאדם מוריש אותן לצניו וצקנס הבת צלחוד הוא דאין אדם מורישו לצניו, ועטמא דמילתא משום דכיון דאין הבת עלמה של אב להורישה לצניו אף קנסייה כל שלא זכה בהן האב צחייי אינו מורישו לצנים, והצנים עלמנו אינן זוכין בהן שהרי אין הבת שלהן, ואפילו אב עלמנו פעמים שאינן שלו כגון שלא הספיקה לעמוד צדין עד צצגרה, אצל שאר קנסות כיון שגוף השור של יורשין

בענין אי פקח הוא מייתי לה לשבועה דאורייתא

מעות הפרעון [ויעו"ש בראשונים דרז אשי דנדי מהך אוקימתא פליג צזכ גופא, וסבר דעד כאן לא קאמר ר"י דאין כותבין שובר אלא קודם הפרעון משא"כ אחר הפרעון].

והדברים לריכוס ציבור טובא, דהתינה היכא דלכתבי לא פרעו, איכא למימר דמתנאי הכלואה דלא יהא הלוח מחויב לפרוע בלא דישיב לו המלוה שטר, אך אחר דכבר פרעו וזכה המלוה במעות לגמרי וכבר אזל ליה החוב לגמרי, מכא מה מני הלוח לתוצעו לחזור וליתן לו המעות.

ולכאורה נראה ציבור הדברים, דהנה צפשוטו ע"י הפרעון פקע החוב לגמרי, אך יש לדון דאינו כן, אלא סיבת החיוב קיימת אף לאחר הפרעון, אלא דכנגד סיבת החיוב איכא פרעון המצטלו, ולהכי מני לחזור ולהעמיד פרעון נוסף, ועי"ז צטלה זכותו צפרעון הראשון, ומהאי עממא כל דחזר ופרע מני לחזור ולתצוע את הפרעון הראשון.

וכן יש לצאר דצרי רש"י צשצת, דלמ"ד דאין כותבין שובר, אף אחר דפרעו מני לחזור ולתצוע להשיב לו את דמי הפרעון, דכיון דאף ע"י הפרעון לא פקע החוב לגמרי, וכל כחו להחזיק את דמי הפרעון הם מכא סיבת החיוב, כיון דמתנאי הכלואה דלא יהא מחויב צפרעון אלא צהשצת השטר, לית ליה זכות להחזיק צדמי הפרעון.

והנה רש"י והראשונים האריכו לצאר מאי נפק"מ צבה דמייתי לה לדידי שצועה דאורייתא, ויעוין צרי"ף צסוגין דהאריך צהאי

אמר רצ פפא חי פיקח הוא מייתי לה לדידי שצועה דאורייתא יחיב לה כתוצתה צאפי חד סהדא וסמיק סהדא קמא אסהדא צתרא ומוקיס לכו להנך קמאי צמלוה מתקיף לה רצ שישא צריה דרצ אידי היאך סמיק סהדא קמא אסהדא צתרא אלא אמר רצ שישא צריה דרצ אידי יחיב לה כתוצתה צאפי סהדא קמא וסהדא צתרא ומוקיס לה להנך קמאי צהלואה, ומצואר דאינו תוצע את הפרעון השני אלא את הפרעון הראשון, וז"ל רש"י ומוקי להנך קמאי צהלואה יתצענה פרעון הראשון ויאמר מלוה הן אללך שהרי התקצלת כתוצתיך שנית עכ"ל, ויעוין צאחרו דעמדו אמאי לא מני למיתצע פרעון צתרא ויתצאר עוד להלן, אך עיקר הדבר לריך ציאור, דלכאורה ע"כ צבר נפרע חוצ הכתוצה צפרעון קמא, וא"כ פרעון צתרא הוא דלא הוי פרעון, והיאך מני למיתצע פרעון קמא.

והנה צשצת (ע"ה) תנו רבנן המוליא שטר חוב עד שלא פרעו חייב משפרעו פטור רבי יהודה אומר אף משפרעו חייב מפני שלריך לו מאי צינייהו כו' רצא אמר דכולי עלמא מודה צשטר שכתבו שלריך לקיימו והכא צכותבין שובר קמיפלגי תנא קמא סבר כותבין שובר ורבי יהודה סבר אין כותבין שובר, ומצואר דסבר רצא דלרבי יהודה דסבר דאין כותבין שובר, כשם דקודם הפרעון אין הלוח מחויב לפרוע עד שיחזיר לו שטרו, דלא צעי להיות לריך לשמור שוברו מן העכצרים, הוא הדין אף לאחר שפרעו בלא ליעול השטר, אס לא יחזיר לו השטר השתא, מני הלוח לתצוע דישיב לו

לידי שצועה דאורייתא אי אמרה לא משתצענא ולא מהדרנא ליה מידי דדידי שקילנא נחתינן לנכסה ומפקינן מינה צע"כ ואי שצועה דרבנן הוא לא מפקינן מינה עכ"ל [ויטוין צראשונים מש"כ צדצרי הרי"ף].

אולם הגרע"א תמה ע"ד הרי"ף, דמאי פקחות הוא לפרוע לה מדעתו השתא, והרי כל זמן דלא תפסה ליכא נפק"מ, ואם תתפוס הרי שפיר יוכל אז להשציעה שצועה דאורייתא והניח צלע"ג, וז"ל ולא זכיתי להצין דמ"מ מאי פקחת הוא שישלם לה להציעה לידי שצועה דאורייתא מאי ר"מ לו צזה ואי משום שתתפוס ולא תרלה לשצע הא תהי ממילא חייב שצועה דאורייתא ע"י עד שיש לה ממון ממנו שנתן לה לפרעון וא"כ מה לו לגרום לשלם הא אם תתפוס ממילא יהי שצועה דאורייתא דיהי הוא התוצע ממנה לזוזי קמאי צהלוואה ע"י עד וללע"ג עכ"ל.

ולבאורה נראה לדון ליישצ קושית הגרע"א, דהרי מצואר צדצרי הגמ' דאינו יכול לחייבה שצועה אלא על פרעון קמא, דמוקי לזוזי קמאי צהלוואה, אך לא מני לתוצעה פרעון צתרא [וטעמא דמילתא יתצאר להלן] ונתצאר צגדר הדצרים, דע"י שחזר ופרע לה שנית פקעה זכותה צפרעון הראשון ונטשו כמעות הלוואה ממש.

ומעתה יש לומר דהיינו דוקא היכא דפרע לה פעם שניה מדעתו, דצזה כיון דנתן לה כך מעות צתורת פרעון על חוב הכתובה, פקעה זכותה מפרעון קמא ומאי לחזור ולתצוע עוזי קמאי, וצזה מני להשציעה, אך היכא דאיכה תפסה צגזילה שלא מדעתו, ליכא לזה

קושיא וז"ל איכא למיצעי הכא מכדי קיימא לן דכל שצועתא דמתניתין צין שצועה דאורייתא צין שצועה דרבנן כולהו חד עכסיסא אית להו לאנקועי חפלא צידא למאי הילכתא אמר רב פפא אי פקה הוא מייתי לה לידי שצועה דאורייתא ומאי נפקא ליה מינה דאי לענין אנקועי חפלא צידא הא נמי מנקטין לה חפלא צידה ואי לענין אפוכי שצועה דצדצרבנן מפכינן וצדאורייתא לא מפכינן הא נמי אף על גב דמדרבנן היא לא מיתפכה דלא מפכינן שצועה דרבנן אלא מנתצע לגבי תוצע משום דא"ל אנת לית לך גבאי ולא מידי אי קושטא קאמרת דאית לך גבאי איששתצע ושקול הילכך אי צעי למשקל משתצע ושקיל ואי לא פקע אצל צמחויצ תוצע שצועה לא מני לאפוכי עליה דנתצע דכד אמר ליה איששתצע דלית לי גבך מידי או דפרעת לי כך וכך ותפער יכיל האריך למימר ליה אנת לא צעינן אשתצוטי ואפטורי ואף על גב דהא מילתא עבא היא לדידי לאישתצוטי ואפטורי לא צעינא לה אלא את אי ניחא לך לאישתצוטי ומשקל לחיי ואי לא זיל דלית לך גבאי ולא מידי ודמיא להבוא דאמרין כל האומר אי אפשי צתקנת חכמים כגון זו שומעין לו והאי תוצעת היא ולא מליא לאפוכה לשצועתא אם כן למאי הילכתא מייתי לה לידי שצועה דאורייתא.

ומסיק הרי"ף וז"ל ומסתצרה לן דתשובה דהדין צעיא דלע"ג דלא מהני מידי לענין הני אנפי מהני לאנפא אחרינא דאי קדמה ותפסה כתוצתה צלא שצועה ואמרה לא מהדרנא ולא משתצענא כיון דקיימא לן דצדצרבנן אי לא משתצע לא נחתינן לנכסייה וצדאורייתא נחתינן לנכסייה השתא דמייתי לה

שם פרעון כלל, ואין זה פרעון נוסף על חוב
קמא אלא גזילה בעלמא, וזכה"ג לא נעשו זוזי
קמאי כמלוה, וא"כ אינו יכול לחזור ולתובעה
זוזי קמאי אלא זוזי בתראי דוקא, והרי מצואר
בגמ' דאינו יכול להשביעה אלא על זוזי קמאי
דוקא.

בגדר דינא דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם

קנה ומכר דאיקני קנה וכוּרִיש לא משתעבד
בעל חוב אמאי גובה שצחא הא מני ר' מאיר
היא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

והרשב"ם (שם קנ"ג) תמה וז"ל ואי קשיא
דהכא צעי שמואל דאיקני מהו
והתם (ב"מ י"ד ג) קאמר בעל חוב גובה את
השצח דהיינו דאיקני איכא למימר דאליבא
דר' מאיר קאמר אי נמי מיצעי לן לרבנן מאי
ואיכו פשיע מנפשיה דאיקני קנה וסצרה
דנפשיה קאמר עכ"ל, אך התוס' שם דחו
דליכא למימר דאליבא דרבי מאיר איירי דהא
שמואל לית ליה דר' מאיר דהא פסיק צסוגין
כרבי יוחנן הסנדלר, אלא תירלו התוס' וז"ל
ויש לומר דשמואל סצורה ליה כר' מאיר הכא
דאלים כה השעבוד שיעיל אף על פי שלא בא
לעולם אף על גב דצקנין לא סבר ליה כוותיה
מעטע דפי' לעיל דהכא מיצעיה ליה לרבנן
עכ"ל, ומצורח דצדרי התוס' דאע"ג דצעלמא
סבר שמואל כרבנן דאין אדם מקנה דבר שלא
בא לעולם ודלא כרבי מאיר, ואליבא דרבנן
גופייהו מספקא לן אי דאיקני משתעבד, מ"מ
איכו גופה אליבא דנפשיה פשיעא ליה
דדאיקני משתעבד, ומשום דלענין שיעבוד
סבר כרבי מאיר.

והדברים לריכוס ציחור עוצא, דאי לרבנן לא
מהני ושמואל סצירה ליה צעלמא
כרבנן, היאך מני סבר הכא לענין שיעבוד
דמהני, הא הוי דלא כמאן, דהא לא אשכחן
מאן דמפליג צין שיעבוד לדעלמא, ועוד דאי
איכו גופה פשיעא ליה דליכא צשיעבוד חסרון
דדבר שלא בא לעולם, מהיכ"ת נימא דרבנן

המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה
ואוכלת המותר רבי מאיר אומר
הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין כו' אמר
שמואל הלכה כרבי יוחנן הסנדלר, והנה לעיל
צפ"ק (ג) אמר ליה שמואל לרב חנא צגדתאה
פוק ואייתי לי צי עשרה ואימא לך צאנפייכו
המזכה לעובר קנה, ותמהו התוס' שם
דצסוגין פסיק שמואל כרבי יוחנן הסנדלר
דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ותירלו
התוס' דשמואל חשיב עובר כצא לעולם יעוין
שם, ול"צ יסוד הנידון אי עובר חשיב צא
לעולם.

והנה צעיקר קושית התוס' כצר תמהו
האחרו' דהרי לשמואל דהמזכה לעובר
קנה קנה מיד וכמצורח להדיא צפרק אלמנה
לכהן גדול (יצמות ס"ח) וא"כ מאי שיאעיה לדין
דבר שלא בא לעולם, והוכיחו מהכא דיסוד
דינא דדבר שלא בא לעולם היינו משום חסרון
סמיכות דעת, ויש לומר דהא שייך צעובר, ואף
דאי נימא דקני קני מיד.

ונראה להוסיף ולצאר צזה, דהנה פרק מי
שמת (ב"ב קנ"ח) צעי שמואל דאיקני
וקנה מהו אליבא דרבי מאיר דאמר אדם
מקנה דבר שלא בא לעולם לא תיצעי לך דודאי
קנה אלא כי תיצעי לך אליבא דרבנן דאמרי
אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כו' אמר
רב משרשיא משמיה דרבא תא שמע לשצח
קרקעות כילד הרי שמכר שדה לחצירו
והשצחה וצא בעל חוב וערפה כשהוא גובה
גובה את הקרן מנכסין משועצדין ואת השצח
מנכסין צני חורין ואי סלקא דעתך דאיקני

לחילול את החלות, אין צנחה לעשות המעשה אף לענין דיחול לאחר זמן, וכנודע [וכדמשמע בסוגין דצקונמות כיון דאדם אוסר פירות חצירו עליו אדם אוסר אף דשלצ"ל עליו משא"כ על חצירו דאין אוסר פירות חצירו אינו אוסר דשלצ"ל, ויעוין צשי' ר' שמואל (צ"מ א' רנב) וכן מסוגיא דבר פדא (מדרים ל א) דמחלק בין פדאוס הוא לבין פדאוס אחרים, דהנך חילוקים לא שייכי דחסרון סמיכות דעת אלא רק צנח העשייה].

ויש לדון דתרוויכו איתנייכו [ויעוין צשו"ת דתשצ"ז (ח"ד טור שני סי"ג, ממברש' לרור) דמבאר עיקר הדבר דתרי דיני איכא צבה] וצתרוויכו פליגי ר"מ ורצנן.¹

פליגי צבה וסצרי דאף צבה איכא חסרון דשלצ"ל, והא לא שמעינן להו דפליגי לענין שיעצוד.

ונראה לצאר דהנה צפרק מי שמת (צ"ב קמב צ) סצרי רבי יוחנן דאף דהמזכה לעובר לא קנה משום דהוי דבר שלא צא לעולם, מ"מ המזכה לבנו עובר קנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אלל צנו, וצתוס' הרא"ש (צשמ"ק סט) כתצ דנראה מהכא דעמא דאין אדם מקנה דבר שלא צא לעולם משום דלא גמר ומקנה וכן נראה מדצרי התוס' (צ"מ טו א) וכ"כ הנמוק"י צפרק איזוהו נשך (לא צ מדפ"ר).

אולם צכ"ד מוכח צפשוטו דדין אין אדם מקנה דבר שלא צא לעולם הוי חסרון צנח העשייה, דכיון דהשתא אין צנח האדם

*** ומקור** לזה, דהנה צצ"מ (טו ג) אמר רב הונא אמר רב האומר לחצירו שדה שאני לוקח לכשאקנה קנויה לך מעכשיו קנה אמר רבא מסתברא מילתיך דרב צצדה סתם אצל צצדה זו לא מי יומר דמצינן לה ניבליה והאלוקים אמר רב אפילו צצדה זו מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיך כרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא צא לעולם דתניא האומר לאשה התקדשי לי לאחר שאתגייירי לאחר שאתתחרר לאחר שאתתחרר לאחר שימות צעליך לאחר שיתלון לך יצמיק לאחר שתמות אחותיך אינה מקודשת רבי מאיר אומר מקודשת והא אשה כשדה זו דמיה ואמר רבי מאיר מקודשת, והנה צעיקר החילוק צין שדה זו לשדה סתם היינו משום דצצדה סתם סמכא דעתיה משא"כ צצדה זו לא סמכא דעתיה וכדפירש"י התם, וי"ל דמדסבר רבי מאיר דאף צאשה דהוי כשדה זו [וכדפרש"י התם וז"ל והא אשה כשדה זו דמיה דיש צאלו שאין צידו להציה עלמו לכלל קדושין כאשר אין ציד זה לכוף את צעל השדה למוכרה לו דעצד ושפחה אין צידם לשחרר עלמם כר' מהני, אלמא דאיכו פליג אהך דינא דחסרון סמיכות דעת, ורצנן פליגי אף צצדה סתם דהא לאחר שאתגיייר הוי כשדה סתם, אלמא דלרצנן איכא חסרון מדינא.

אלא דאכתי ל"צ מנא לן דלרצנן איכא נמי חסרון דסמיכות דעת דילמא ליכא אלל חסרון מדינא, ונראה דהנה צסיפא דמתני' דקידושין (סב א) תנן וכן האומר לחצירו אס ילדה אשתך נקבה הרי זו מקודשת לי אינה מקודשת, ויש לדון דסתמא משמע דמייירי אף צמעוצרת [ויעו"ש צסוגית הגמ' (סב ג)] והרי כבר נצצאר לעיל דלענין דחסרון מדינא חציב עובר צצא לעולם, ולית ציה אלל חסרון סמיכות דעת, ומכ"ע קי"ל דצצנו קנה הואיל ודעתו של אדם קרובה אלל צנו, וא"כ שמעינן מחכמים דאף צגוונא דליכא חסרון מדינא, מ"מ לא מהני מכה חסרון סמיכות דעת [אלא דיש לדון אי שייכא חלות קידושין צעוצר, וצצרי הרמב"ם (פ"ז ה"ג) נחלקו הראשונים, דמדצרי המגיד משנה (פ"ג מאישות ה"ט) והנמוק"י (יבמות ב צ מדפ"ר) מבואר דנקטו צדעת הרמב"ם דשייכי קידושין צעוצר, אך מדצרי הר"ן (קידושין טו א מדפ"ר) נראה דאף להרמב"ם ל"ש קידושין צעוצר ואף למאי דפסק דליכא צבה חסרון דשלצ"ל, וכן הוכיח הגרע"א (צתש"ו סי' קעא) מדצרי הרמב"ם (פ"ג מאישות ה"ה) יעו"ש ויעוין צחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ז מאישות) ויעוין צאר זרוע (הל' יבוס סי' תרב) ואכמ"ל].

ומעתה יש לבאר דברי התוס', דיש לומר דדלתיקני פשיטא לן מסברא דליכא חסרון זכח העשייה, וכדביארו התוס' שם עיקר הצעיה משום דהשיעבוד חייל ממילא, ויעוין זחי' הגרנ"פ (צ"מ א' תקפ"ה) דביאר, דאף צשיעבוד דתיקני אין הביאור דאיכו מקנה השיעבוד, אלא השיעבוד חייל ממילא מכח ההלואה, דזאמת מעיקר דין ההלואה ראויה לחול שיעבוד אף על דתיקני, אלא כיון דשיעבוד נכסים מדין ערבות, ולאו על הכך נכסים סמוך לא חייל צזה דין ערבות, אך כל דמתנה דיחול דין ערבות אף על דתיקני, חייל ממילא מכח ההלואה, ודקדק כן מלשון הרמב"ם (רפ"ח ממלוה) יעו"ש.

אלא נידון בגמ' דדתיקני אינו אלא לענין אי איכא זכח חסרון דסמיכות דעת, וביאור הנידון י"ל ע"פ הא דתיבא צצ"מ (טו) אומר רב הונא אומר רב האומר לחצירו שדה זו שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה אומר רבא מסתברא מילתייה דרב צשדה סתם אצל צשדה זו לא מי יומר דמזבני לה ייהליה והאלקים אומר רב אפילו צשדה זו מכדי רב כמאן אמרה לשמעתייה כר"מ כו' ויש מהאחר' שביארו דרבא אחי למימר דאדם מקנה דשנצ"ל אך היינו דוקא צשדה סתם דסמכא דעתיה, וא"כ יש לומר דדדתיקני כיון דהוי שדה סתם, ליכא חסרון דסמיכות דעת אלא דבהקנאה ממש קי"ל דלא מהני אף צשדה סתם, ומשום חסרון דכח העשייה, אך חסרון דסמיכות דעת י"ל דליכא].

ומעתה מצוחר היעב, דהרי שמואל סבר דהמזכה לעובר קנה, וכבר נתבאר דצעובר ע"כ כל הנידון אינו אלא מדין חסרון סמיכות דעת, ומעתה יש לבאר, דשמואל סבירא ליה כר"מ צחדא וברצנן צחדא, דלענין חסרון סמיכות דעת סבר כר"מ דליכא חסרון כלל, וכיון דצעובר ליכא חסרון זכח בהקנאה [וכדחזינו דקנה מיד] אלא רק צסמיכות דעת, להכי סבר שמואל דהמזכה לעובר קנה [וכן מהאי טעמא סבר רבי יוחנן דהמזכה לצנו עובר קנה הו"ל ודעתו של אדם קרובה אלא צנו, וצתוס' הרא"ש הוכיח מהכא דהחסרון דשנצ"ל היינו משום סמיכות דעת וכנ"ל, אך למשנ"ת היינו דוקא צעובר, דליכא חסרון זכח בהקנאה וכדחזינו דלמ"ד קנה קנה מיד, אך צעלמא י"ל דאיכא נמי חסרון זכח העשייה וכדנת' אך לענין החסרון זכח בהקנאה סבר שמואל כרצנן, ולהכי פסיק צסוגין כרבי יוחנן צן נורי דהמקדיש מעשה ידי אשתו המותר חולין, ולהכי שמואל אליבא דנפשיה פשיטא ליה דדתיקני משתעבד, דהרי משום חסרון כח העשייה ליכא צשיעבוד דחייל ממילא, ואי משום חסרון סמיכות דעת הא צזה סבר כר"מ דליכא כלל חסרון, דמה"ע פסק דהמזכה לעובר קנה, אך מ"מ מיצעוי ליה היאך הדין אליבא דרצנן, דסברי דאיכא נמי חסרון דסמיכות דעת, האם דדתיקני איכא חסרון דסמיכות דעת, ומשום דהוי כשדה סתם.

ומעתה יש לבאר דברי התוס', דיש לומר דדדתיקני פשיטא לן מסברא דליכא חסרון זכח העשייה, וכדביארו התוס' שם עיקר הצעיה משום דהשיעבוד חייל ממילא, ויעוין זחי' הגרנ"פ (צ"מ א' תקפ"ה) דביאר, דאף צשיעבוד דתיקני אין הביאור דאיכו מקנה השיעבוד, אלא השיעבוד חייל ממילא מכח ההלואה, דזאמת מעיקר דין ההלואה ראויה לחול שיעבוד אף על דתיקני, אלא כיון דשיעבוד נכסים מדין ערבות, ולאו על הכך נכסים סמוך לא חייל צזה דין ערבות, אך כל דמתנה דיחול דין ערבות אף על דתיקני, חייל ממילא מכח ההלואה, ודקדק כן מלשון הרמב"ם (רפ"ח ממלוה) יעו"ש.

אלא נידון בגמ' דדתיקני אינו אלא לענין אי איכא זכח חסרון דסמיכות דעת, וביאור הנידון י"ל ע"פ הא דתיבא צצ"מ (טו) אומר רב הונא אומר רב האומר לחצירו שדה זו שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה אומר רבא מסתברא מילתייה דרב צשדה סתם אצל צשדה זו לא מי יומר דמזבני לה ייהליה והאלקים אומר רב אפילו צשדה זו מכדי רב כמאן אמרה לשמעתייה כר"מ כו' ויש מהאחר' שביארו דרבא אחי למימר דאדם מקנה דשנצ"ל אך היינו דוקא צשדה סתם דסמכא דעתיה, וא"כ יש לומר דדדתיקני כיון דהוי שדה סתם, ליכא חסרון דסמיכות דעת אלא דבהקנאה ממש קי"ל דלא מהני אף צשדה סתם, ומשום חסרון דכח העשייה, אך חסרון דסמיכות דעת י"ל דליכא].

בשיטת רש"י בדין נגיעה ע"י דבר אחר

של זב נמי קאי דאמר רב אשי לעיל זיקא צין מליאה צין חסירה שרי ודכוותה זהיסע של זב עמא עכ"ל, ויעוין בחידושי הגרנ"פ צפרק כי"ד הרגל (צ"ק י"ג) שדקדק מלשון רש"י דאף בנגע הזב בכלי או באדם ע"י דבר אחר חשיב מגע לטמאותו (ויעוין ברש"ש ע"ז ס"ט) אלא דמדצרי רש"י שם מצואר צפשוטו דאף צקנה שאינו מקבל טומאה דינא הכי.

ובן דקדק עוד הגרנ"פ מלשון רש"י צצ"ק שם, דאיתא התם אמר רבא כל שצזב עמא בנזקין משלם נזק שלם כל שצזב טהור בנזקין משלם חצי נזק ורבא לרורות אחא לאשמועינן לא רבא עגלה מושכת צקרין קא משמע לן כו' ויעוין צמאירי שם שכתב וז"ל אי אחא מפרשה צמגע שהרי מגע על ידי דבר אחר צזב טהור ובנזקים משלם נזק שלם שאלו נגע הזב באוכלין על ידי דבר אחר אינס אלא שניים ולא שיהו ראשונים כאלו נגע צהס בגופו ואלו בנזקים משלם נזק שלם עכ"ל, אך רש"י שם פירש וז"ל שצזב עמא משמע נגיעה ממש, שצזב טהור כגון שזרק חפץ על אדם הוי טהור ובנזקין כעין לרורות חצי נזק עכ"ל, וכתב הגרנ"פ שם דלכאורה מדצרי רש"י משמע דצטומאת מגע דזב אף נגיעה ע"י דבר אחר מקריא נגיעה לטמאות יעו"ש עוד.

והנה דצדרי רש"י צעצודה זרה ובצבא קמא היה נראה לצאר דהוי דין צמגע דזב דוקא, דהנה צצצת (פ"ג) איתא כל הטומאות המסיעות טהורות חוץ מהיסעו של זב שלא מצינו לו חצר בכל התורה כולה, ודין היסע

מחייב רבי זירא כל העסוקין צפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים ופוסלין אותה צמלאכה אחרת אירע צה פסול צשחיעתה צין קודם פסולה צין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים צהזאתה קודם פסולה מטמאה בגדים לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים ואי אמרת ישנה לשחיעה מתחלה ועד סוף לפלוג נמי צשחיעתה כו' ופירש רש"י וז"ל אינה מטמאה בגדים שאין כאן עצודה ואם אסף אפרה או שרפה ולא נגע צה או אפילו נגע צה צפשוטי כלי עץ שלא עמאתו משום נבלה אינו עמא משום מחעסק צפרה שאין כאן פרה אדומה עכ"ל, וכבר תמכו האחרו' דאמאי נקע רש"י דנגע צה צפשוטי כלי עץ דוקא, והא אף כלי המקבל טומאה אינו נעשה אלא ראשון לטומאה ואינו חוזר ומטמא אדם, ויעוין ברש"ש.

והנה צעצודה זרה (פ"ג) אמר רב אשי כל שצזב עמא צעוצד כוכבים עושה יין נסך כל שצזב טהור צעוצד כוכבים אינו עושה יין נסך, ופירש רש"י וז"ל כל שצזב עמא לא איירי רב אשי צהיסע כלל אלא צמגע ולא אחא לאשמועינן אלא זרק צעוצד כוכבים דלא אסר וה"ק כל מגע שצזב עמא כגון צחצורין צין צידו צין צקנה שאם העוצד כוכבים זב והיין כלי או אדם מטמא צזב אף היין נעשה צכך יין נסך כגון אדם הנוגע צזב צין שנגע צו הצב ממש צין צקנה עמא אף היין שנגע צו עוצד כוכבים צין צידו צין צקנה נעשה יין נסך וליכא למימר דרב אשי אהיסעו

הזב דרש'י (גדה מג ח) מקרא דוכל אשר יגע בזב זהו היסטו של זב, ובפירש'י עה"ת (ויקרא טו יא) הביא מהתורת כהנים (זבס פרש' ג' פ"ד) ודרש'י מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו.

וד"ל הרמב"ם (פ"ח ממטמאי משכב ומושב ה"ב) אין בכל אצות העומאות כולן עומאה שאם תסיע את האדם העבור או את הכלי העבור תטמא אותן אלא הזב או חציריו בלבד, וזו היא הטומאה היתירה בזב שלא מלינו כמותה בכל התורה שאם הסיע את העבורין עימאן כו' הזב שהסיע את העבור זין אדם זין כלים אפילו כלי חרש עימאן מפני שהגדת הזב לאחרים כאילו נגע בהן עכ"ל, ומבואר בדברי הרמב"ם, דהא דרש'י ליה מקרא דאשר יגע בזב, איזבו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו, אין זה דרשא בעלמא, אלא זהו עלם גדר הדין, והגדת הזב לאחרים חשיבא כאילו נגע בהן.

ובגדה (מג ח) איתא דאע"ג דטומאת משא הוי אף צבית הסתרים, מ"מ היסטו של זב אינו אלא בגלוי ודרש'י מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה למימרא דהיסט ונגיעה כידיו כו' יעו"ש, ונראה דהו עלם גדר הדין, דהיסט הזב חשיב כמגע, ולהכי דינו כמגע דאינו אלא בגלוי ולא צבית הסתרים, ולא הוי כטומאת משא דהויא אף צבית הסתרים.

ונראה דזכו יסוד הדין דס"ל לרש"י דצמגע דזב נתחדש דאף מגע ע"י דבר אחר שמיא מגע, דכיון דחזינן דמגעו של זב הוי אף ע"י מעשה היסט, דליכא נגיעה ממש בדבר,

אלא דהיסט נמי חשיב כמגע [כיון דפעל בדבר העבור] ה"ה נגיעה ע"י דבר אחר, אף היכא דלא הסיע על ידה, חשיבא נגיעה [ומ"מ נגיעה ע"י דבר אחר אינה אלא היכא דאוחז בידו קנה וכיו"צ דהוי כידא אריכתא וכה"ג חשיב נגיעה ידיה על ידי דבר אחר, משא"כ בדבר חוץ בעלמא לא חשיב אף נגיעה ע"י דבר אחר].

אולם בדברי רש"י הכא משמע לכאורה דאף בנבילה איכא דינא דנגיעה ע"י דבר אחר הויא נגיעה, אלא דהכא מבואר ברש"י דהיינו דוקא בדבר המקבל עומאה, וכן מלינו לענין דין חיבורין למת, דאיכא דינא דטומאה בחיבורין [ע' ע"ז (ב) ג] וניזיר (מג ג) ובתוס' (שבת יו ח) מבואר דאיכא עומאה בחיבורין אף ע"י אהל, אך דעת רש"י שם ביארו האחרו (יעוין במג"ש שבת פד ג) דפליג וס"ל דליכא דין חיבורין אלא בנוגע בנוגע, וביארו האחרו דס"ל דגדר דין חיבורין דחשיב כמגע אריכתא וכן דקדקו מדברי הרמב"ם (פ"ה מטמאת מת ה"ב) בנוגע צמת ונגע צאדם אחר ועדיין הוא מחובר צמת שניהן עמאין עומאת שצעה וכאילו נגע זה השני צמת עלמו, ומ"מ בפשוטו ליכא דין עומאה בחיבורין אלא ע"י דבר המקבל עומאה ומשום דבדבר שאמק"ע חסר בעלם המגע ואכמ"ל, וה"נ יש לומר דאף דס"ל לרש"י דגם בנבילה נגיעה ע"י דבר אחר שמה נגיעה אך היינו דוקא ע"י דבר המקבל עומאה, אלא דלענין זב ס"ל לרש"י, דכיון דנתרבה דאף היסטו של זב חשיב כמגעו אף דליכא נגיעה ממש כלל, ה"ה נגיעה ע"י דבר שאינו מקבל עומאה חשיבא נגיעה].

הנגיעה צשניהם כ אחד מודו כו"ע דנעמא
[וכבר עמדו דכן משמע מלישנא דרש"י
וכנ"ל].

וכן הוא צפירוש הראצ"ד לתורת כהנים צפ'
השצוב פרשת שמיני (פרשה י' פרק י"א ה"ו)
וז"ל ולא צשני חלאי זיתים שעל גבי העור פי'
מפני שאין נוגע וחוזר ונוגע ואי אפשר ליגע
צשניהם צצת אחת והכי מפ' צפרק העור
והרוטב עכ"ל [וז"ל רבינו הלל (צפ"י לת"כ סס)
ולא צשני חלאי זיתים שעל גבי העור כגון דהוי
חלי זית צשר צחד מקום מן העור וחלי זית
צאיך מקום מן העור דצזמן דנגע צהאי לא
נגע צהאי זיל הכא ליכא שיטורא וזיל הכא
ליכא שיטורא עכ"ל].

ומבואר מדצרי הראצ"ד ומשמעות רש"י,
דיסוד דין מגע עומאה אינו צעלם
"מלצ" הנגיעה, חלא ע"י "מעשה" הנגיעה
[וכעין דמלינו צעומאת היסע דהיא עומאה
ע"י מעשה^ב] ולפ"ז מצואר יותר הא דמשמע
מדצרי רש"י דאף נגיעה ע"י דצר אחר שמה
נגיעה, דכיון דיסוד דין מגע עומאה היינו

ונראה להוסיף צביאור הדצרים, דהנה לקמן
צפרק העור והרוטב (קכד ה) תנן עור
שיש עליו חזית צשר הנוגע צליב היולא ממנו
וצשערה צשנגדו עמא היו עליו כשני חלאי
זיתים מעמא צמשא ולא צמגע דצרי רבי
ישמעאל רבי עקיבא אומר לא צמגע ולא
צמשא כו' וצגמ' (קכד ז) פליגי אי יש נוגע וחוזר
ונוגע, וצפשוטו היינו דפליגי אי שתי נגיעות
מלטרפות, אך יעוין צלשון רש"י (קכד ה) ולא
צמגע דאי אפשר ליגע ציחד ושתי נגיעות אין
מלטרפות עכ"ל, ויעוין צפירוש הראצ"ד
לעדיות (רפ"ג) שכתב וז"ל וזו פירושא דמילתא
הכי הוא כיון שמתחלתו לא נגע חלא צחלי זית
אף על פי שחזר ונגע צחלי זית אחר והרי הוא
נוגע עכשיו צשניהם וכן המאהיל על חלי זית
אף על פי שחזר והאהיל על חלי זית אחר והרי
הוא מאהיל עכשיו על שניהם היה ר' דוסא
מטבר לפי שחלי זית הראשון לא עמאורבו
צתחלה וכיון שצנגיעתו הראשונה לא עמא
שוב אינו חוזר וניעור צאותה נגיעה לעמא אף
על פי שנלטרף עמו חלי זית אחר עכ"ל,
ומצואר דצצריו דצר חידוש, דאם יגע תחילת

ב ויעוין צחידושי רבינו חיים הלוי (רפ"ט מע"מ) דצאר צשיטת הראצ"ד דצבי כלי חרס צעיון דוקא דעומאה תהא צחוק
הכלי חרס, ואינו נעמא ע"י דצר המעמא מרחוק כגון דין מאהיל צגוונא דליכא צקיעת עלם העומאה, והקשה
מאך דכלי חרס נעמא צהיסע וכחצ וז"ל האומנס דיסוד דין עומאת חוק נראה דהוא רק על קצלת העומאה של הכלי שיהא
דרך חוכו, ולא צעיון שעלם העומאה תהא צחוקו, וכדחזין דמיטמאה צהיסע דרך חוכה, ואף על גב דלא שייך שם כלל
שהעומאה צחוכה, אכן כז הל הוא רק בעומאת מעשה, שע"י מעשה ההיסע הוא דנעמאת, צזכ הוא דהוי גזירת הכתוב
דחייב שם היסע גם על חוכו, משא"כ בעומאת מגע ואהל שעלם הדצר מעמאתו, צזה י"ל דכל דליתא לעומאה צחוכה לא
חייב צה גם על קצלת עומאתה שם חוק, וטבור צכלי חרס עכ"ל, ונראה מדצריו דחלוק ציסודו דין עומאת היסע מעומאת
מגע ואהל, דעומאת היסע הויא עומאת מעשה, ואילו בעומאת מגע ואהל עלם הדצר מעמא, וכ"ה צפשוטו צגדר מגע, אך
לכאורה למצואר צשיטת הראצ"ד בעדיות גבי נוגע וחוזר ונוגע נראה לכאורה דעומאת מגע נמי הוי עומאת מעשה [וכנודע
דפירוש הראצ"ד לעדיות ולת"כ הוא לראצ"ד צעל בהשגות] וי"ל [ויעוין עוד צחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ח ממעמאי משכנ

"מעשה המגע" י"ל דאיכא שם מעשה נגיעה אף ע"י דצר אחר, משא"כ אי יסוד דין מגע היינו בהעצרת העומאה ע"י נגיעתם זה בזה, מחודש יותר לדון דמהני צזה נגיעה ע"י דצר אחר [ובעיקר דברי רש"י יעוין צרש"י (עירובין לה א) ואכמ"ל].